



STORTINGET

Innst. 427 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:195 S (2025–2026) og Dokument 8:224 S (2025–2026)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Geir Pollestad om fleksibel innføring av ny gjødsselforskrift og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Tor André Johnsen, Rune Midtun, Pål Morten Borgli, Morten Kolbjørnsen, Bjørnar Laabak, May Helen Hetland Ervik og Kristoffer Sivertsen om gjødselbrukforskriften

Til Stortinget

Innledning

Dokument 8:195 S (2025–2026)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at ordningen med balansegjødsling innføres fleksibelt, slik at det er et reelt alternativ til de absolutte grensene for gjødsling.
2. Stortinget ber regjeringen etablere en midlertidig ordning for dispensasjon ved forsinkelse i utbygging av gjødsellager.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og etablere overgangsordninger for driftsenheter som får vesentlig økte arealkrav som følge av nye fosforgrenser, slik at endringene kan håndteres gradvis og uten uforholdsmessige økonomiske konsekvenser.
4. Stortinget ber regjeringen sikre enhetlig nasjonal praksis for håndheving av ny gjødsselforskrift, gjennom tydelige styringssignaler til statsforvalterne, slik at dispensasjon, tilsyn og balansegjødsling

Beriktiget

praktiseres likt i hele landet.

5. Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 legge fram en statusrapport om innføringen av den nye gjødsselforskriften, som beskriver utfordringer, regionale forskjeller, behov for ytterligere justeringer og framdriften i utviklingen av verktøy for balansegjødsling.
6. Stortinget ber regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å utsette ikrafttredelse av nytt gjødselregelverk til 1. januar 2028 og forskyve gjennomføringsplanen med ett år.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Dokument 8:224 S (2025–2026)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke gjennomføre videre nedtrapping av fosforgrensene i gjødselbrukforskriften utover 3,5 kg fosfor per dekar før konsekvensene for lagerkapasitet, avlinger, kostnader i verdikjeden og norsk matberedskap er beregnet og dokumentert.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens behandling

Landbruks- og matminister Nils Kristen Sandtrøen har uttalt seg om forslagene i brev av 17. april 2026. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Som ledd i komiteens behandling ble det åpnet for skriftlig innspill. Innspillene er sammen med sakens dokumenter tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Ruth Mariann Hop, Tobias Hangaard Linge, lederen Rune Støstad og Solveig Vitanza, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen, Stig Even Lillestøl, Marius Arion Nilsen og Bengt Rune Strifeldt, fra Høyre, Erlend Larsen og Bård Ludvig Thorheim, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Senterpartiet, Geir Pollestad, fra Rødt, Synne Høyforsslett Bjørbæk, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Harry Valderhaug, viser til Representantforslag 195 S (2025–2026) om fleksibel innføring av ny gjødsel forskrift fra Senterpartiet og Representantforslag 224 S (2025–2026) om gjødselbruk forskriften fra Fremskrittspartiet. Forslagene behandles under ett.

Komiteen viser til Representantforslag 195 S (2025–2026) som etterlyser en mer fleksibel innføring av gjødsel forskriften for å gi bøndene mer tid, bedre verktøy og forutsigbare rammer for å tilpasse seg det nye regelverket.

Komiteen viser til svarbrevet fra statsråden hvor han blant annet skriver at gjødselregelverket trådte i kraft 31. januar 2025.

Komiteen viser til Representantforslag 224 S (2025–2026) som foreslår å stanse videre nedtrapping av fosforgrensene i gjødselbruk forskriften før ulike konsekvenser er beregnet og dokumentert.

Komiteen viser til svarbrevet fra statsråden hvor han blant annet skriver at det foreligger et omfattende utredningsmateriale, og at han fraråder utsettelse av forskriften.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, viser til at landbruket er en bærebjelke for bosetting og arbeidsplasser i hele landet. Flertallet vil øke matproduksjonen basert på norske ressursene. Et aktivt landbruk over hele landet er viktig for å styrke nasjonal matberedskap og øke selvforsyningsgraden av norske landbruksvarer.

Flertallet viser til nytt gjødselregelverk som trådte i kraft 31. januar 2025, som består av to nye forskrifter: gjødselvervforskriften og gjødselbruk forskriften. Flertallet merker seg at endringene i gjødselbruk forskriften ble gjort for å redusere miljøproblemene med avrenning av næringsstoffer til fjorder og vassdrag. Det nye regelverket er også viktig for å legge til rette for best mulig ressursutnyttelse, samtidig som man ivaretar de landbrukspolitiske målene som er satt.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne, merker seg også at Norsk Bonde- og Småbrukarlag i sitt høringsinnspill til komiteen viser til betydningen av en strukturutvikling i norsk jordbruk som i større grad tar hensyn til at gårdsbruk driver i tråd med ressursgrunnlaget, herunder eksisterende og tilgjengelig spredeareal, og at dette er noe gjødselbruk forskriften til en viss grad kan bidra til. Dette flertallet deler denne oppfatningen.

Dette flertallet viser til at jordbruksavtalene i 2025 og 2026 trappet opp enkelte støtteordninger blant annet til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Det ble også ifm. behandlingen av Jordbruksoppgjøret 2025 et stort flertall på Stortinget som vedtok at regjeringen skulle sikre at det i arbeidet med «Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket» foreslås løsninger som raskt reduserer nitrogentilførsel i Oslofjorden. Dette flertallet merker seg at Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet på denne bakgrunn har utarbeidet en «Helhetlig plan» som regjeringen nå følger opp. Gjennomføring av nytt gjødselregelverk er lagt til grunn som en forutsetning for denne planen, herunder fosforgrensene som vil sørge for at gjødsel i større grad utnyttes til plantevekst og i mindre grad havner i fjorden. Dette flertallet er enig i det statsråden skriver i sitt brev til komiteen om at dersom man nå skal fire på disse kravene, så vil det sette dette viktige arbeidet tilbake.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Rødt og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at både Bondelaget og Norsk Bonde- og Småbrukarlag i sine høringsinnspill peker på flere utfordringer med det nye regelverket. Dette flertallet er kjent med dette, og viser til at statsråden i sitt svarbrev til komiteen viser forståelse for at det derfor er behov for noe fleksibilitet i innføringen av det nye regelverket.

Dette flertallet er kjent med at regelverket krever omstilling i landbruket, og at det allerede er tatt investeringsbeslutninger basert på de nye fosforgrensene som er satt. Den gradvise og trinnvise innstramningen bidrar til at aktørene i jordbruket har forutsigbarhet knyttet til innføringen, noe dette flertallet ser på som svært viktig. Dette flertallet merker seg også det som fremgår i statsrådets brev om at det pågår et omfattende arbeid i forvaltningen for å støtte opp under en god omstilling til det nye regelverket. Dette flertallet vektlegger at kravene i gjødselregelverket må være lette å forstå for gårdbrukerne, og at selve dokumentasjonskravene må være enkle å oppfylle, eksempelvis ved å gjøre bruk av verktøy som gårdbrukerne er kjent med fra før, til bruk blant annet i gjødslingsplanlegging. Dette flertallet vil understreke at god dia-

log med og involvering av faglagene og fagmiljøer i jordbruket er en viktig suksessfaktor i videre arbeid med gjennomføring av gjødselregelverket, og henstiller til regjeringen om å sikre slik involvering i det videre arbeidet. Dette er viktig for å sikre god praktisk gjennomføring, og legitimitet til nye krav.

Et fjerde flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne, merker seg at de nye fosforbegrensningene står sentralt i det nye regelverket, og viser til at det legges opp til trinnvis innføring med første trinn i 2027 og siste trinn fra 2033. Dette flertallet viser også til at forskriften allerede inneholder en generell dispensasjonsbestemmelse i § 32, noe som gjør det mulig å håndtere utfordringer som oppstår ved å gi tidsbegrensede dispensasjoner. Dette flertallet støtter derfor ikke ytterligere utredninger eller overgangsordninger knyttet til arealkravene og fosforgrensene, eller stans i den vedtatte nedtrappingen av fosforgrensene.

Dette flertallet merker seg også Norges Bondelag sitt innspill om at det etter mange års arbeid er avgjørende å holde fast ved målet om et helhetlig, operativt og forutsigbart gjødselregelverk. De viser i sitt høringsinnspill også til at hovedutfordringen ikke ligger i forskriftens formål eller overordnede innretning, men hvordan innfasingen praktiseres og hvilke virkemidler som tas i bruk i overgangsperioden.

Dette flertallet støtter imidlertid forslaget om enhetlig nasjonal praksis når det gjelder håndheving av regelverket, både når det gjelder dispensasjoner, tilsyn og retningslinjer for balansegjødsling.

Dette flertallet ser på ordningen med balansegjødsling som en viktig del av det nye regelverket, som en samlende løsning for å ivareta både matproduksjon, selvforsyning, ressursutnyttelse og lave utslipp. Dette flertallet merker seg at statsråden i sitt brev til komiteen viser til at dette er en ny ordning, og at det i oppstartsfasen må sikres tilstrekkelig fleksibilitet for å kunne prøve ut ordningen og høste erfaringer. Dette flertallet merker seg også at Landbruksdirektoratet har avdekket utfordringer med å forvalte forskriftens krav om å holde balanse mellom fosforstrømmer inn til og ut av gårdsdriften som helhet. Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har på denne bakgrunn nylig fått i oppdrag å utrede en alternativ løsning der kravet om balanse gjelder for foretakets arealer, dvs. krav om balanse mellom hva som tilføres av fosfor med gjødsel, og hva som hentes ut i avlingene på foretakets arealer.

Dette flertallet imøteser denne utredningen, og mener det blir viktig å legge til rette for at balansegjødsling blir et reelt alternativ i ordningen.

Et femte flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å utsette innføringen av nye grenseverdier til 1. januar 2028 og forskyve gjennomføringsplanen med ett år, dersom et effektivt system for balansegjødsling ikke er på plass.

Et sjettede flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, er kjent med at nytt gjødselregelverk kan gi særlige utfordringer for økologisk produksjon gjennom at det blir krevende å opprettholde et tilstrekkelig nitrogennivå i jorda når de nye grenseverdiene for fosfor trer i kraft, siden mineralgjødsel ikke brukes i økologisk produksjon. Dette flertallet viser til at målene om økt matproduksjon og om at 10 pst. av jordbruksarealene skal være økologisk innen 2032, er viktige å ivareta i det videre arbeid med gjødselregelverket.

Et sjuende flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at nytt gjødselregelverk ikke går på bekostning av avlingsnivå og areal i økologisk produksjon, herunder vurdere om økoprodusenter bør ha videre adgang til å nytte flere valgmuligheter i gjødselbrukforskriftens bestemmelser.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at den nye gjødselbrukforskriften av 31. januar 2025 innebærer betydelige innstramminger i kravene til spredeareal, lagringskapasitet og håndtering av husdyrgjødsel. Disse medlemmer støtter målet om god miljøforvaltning og redusert avrenning, men mener regelverket i sin nåværende form vil få alvorlige konsekvenser for norsk landbruk og matproduksjon.

Disse medlemmer viser til at kartleggingen fra AgriAnalyse i Møre og Romsdal illustrerer hvor omfattende konsekvensene kan bli i husdyrtette områder, og at beregninger fra Norsk Landbruksrådgiving tilsier at de strenge fosforgrensene kan føre til kraftig reduserte avlinger. Dyrere mat og svekket matberedskap er det stikk motsatte av vedtatte politiske mål.

Disse medlemmer mener miljøtiltak må være faglig forankret, realistiske og økonomisk bærekraftige. Regelverket må ikke skjerpes før nødvendig infrastruktur, teknologi og finansieringsordninger er på plass.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ikke gjennomføre videre nedtrapping av fosforgrensene i gjødselbrukforskriften utover 3,5 kg fosfor per dekar før konsekvensene for lagerkapasitet, avlinger, kostnader i verdikjeden og norsk matberedskap er beregnet og dokumentert.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti merker seg at gjødselbrukforskriften ble innført da Senterpartiet hadde landbruksministeren, og at de innførte forskriftene uten å se på de totale konsekvensene. Det er likevel lett å forstå den gode intensjonen med å endre på gjødselbrukforskriften for å øke produksjonen av mat. Disse medlemmer er opptatt av å øke produksjonen av mat i norsk landbruk, men mener også at man må se på konsekvensene av avrenning fra landbruket og hvordan det påvirker innsjøer og fjorder. Det er viktig å ha med seg bakgrunnen for hvorfor gjødselbrukforskriften ble innført, samtidig som Oslofjorden har fått de sterkeste restriksjonene noensinne for å få tilbake livet i sjøen. Disse medlemmer mener gjødselbrukforskriften må være faglig begrunnet, og at det påhviler regjeringen et ansvar for at forskriften balanserer landbrukets behov med konsekvensene av gjødsling.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener likevel hensynet til matproduksjon, agronomisk bærekraft og behovet for økt selvforsyning burde vært bedre ivaretatt i den nye gjødselbrukforskriften slik den nå foreligger.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre understreker at fosfor er et avgjørende næringsstoff for plantevekst og stabile avlinger. Regelverk som setter for lave fosforgrenser uten tilstrekkelig hensyn til faktisk avlingsnivå, jordas næringsstatus og lokale agronomiske forhold, kan føre til redusert matproduksjon og utarming av jordsmonnet over tid.

Komiteens medlemmer fra Høyre mener at alternativet med balansejødsling må gjøres reelt tilgjengelig og praktiserbart for bonden. Slik forskriften er utformet i dag, fremstår kravet om dokumentert fosforbalanse på gårdsnivå som lite tilpasset den praktiske hverdagen for mange husdyrprodusenter.

Disse medlemmer mener at bønder som kan dokumentere høye avlinger og effektiv næringsutnyttelse gjennom avlings- og kvalitetsanalyser og god kontroll på avrenning, bør gis større fleksibilitet innenfor regelverket. Etter disse medlemmers syn vil dette kunne bidra til å hindre overjødsling samtidig som man ivaretar produksjonsevnen på de mest produktive jordbruksarealene.

Disse medlemmer viser videre til at Høyre har vært en pådriver for økt satsing på biogass og teknologiutvikling i landbruket. Biogass kan være et virkemiddel for bedre håndtering av husdyrgjødsel, reduserte utslipp og en mer sirkulær ressursutnyttelse. Samtidig mener disse medlemmer at regjeringen i for liten grad har tatt inn over seg at nødvendig teknologi, infrastruktur, gjødsellager og biogasskapasitet fortsatt ikke er tilstrekkelig utbygget i store deler av landet.

Disse medlemmer merker seg at det er foreslått egne fosforkvoter for Rogaland og Finnmark. Disse medlemmer mener det er grunn til å vurdere om tilsvarende fleksibilitet også bør kunne gjelde andre områder med høy produksjon, høye avlingsnivåer og stor husdyrtetthet. Mange jordbruksområder står overfor de samme agronomiske utfordringene som Rogaland, og disse medlemmer mener derfor at regelverket i større grad må reflektere faktiske produksjonsforhold fremfor fylkesgrenser alene.

Disse medlemmer forventer at regjeringen tar med seg disse vurderingene i det videre arbeidet med praktisering, evaluering og eventuell justering av gjødselregelverket.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Miljøpartiet Dei Grøne og Kristeleg Folkeparti legg til grunn at problema gjødselregelverket forsøker å løysa, er skapte av jordbrukspolitikken til stortingsfleirtalet gjennom mange år. Eit resultat av jordbrukspolitikken er at mange gardsbruk er lausrivne frå sitt eige ressursgrunnlag, der bruk av tilført kraftfôr gir høve til å halda fleire dyr enn dei lokale ressursane skulle tilseia. Dette fører til at næringsstoff hopar seg opp i område med mykje husdyrhald. Spreietidspunkt, gjødselmetode og jordarbeiding gir utslag på avrenning av fosfor til vassmiljøet. Tilstrekkeleg lagringskapasitet for gjødsel er avgjerande.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Kristeleg Folkeparti støttar at det blir innført strengare reglar for gjødselbruk for å redusera avrenning og betra vassmiljøet, og konstaterer at gjeldande regelverk allereie er ei innstramming, med ytterlegare skjerpning over fleire år. Problemet oppstår fordi dei ytterlegare innstramingane er planlagde å tre i kraft før nødvendig infrastruktur, teknologi og finansiering er på plass. Dette skaper store utfordringar for mange bønder, særleg i husdyrtette område. Mange gardsbruk har ikkje tilstrekkeleg lagringskapasitet eller nok spreieareal. Ein del er ikkje i stand til å møta dei nye krava utan store investeringar i biogassanlegg, separeringsteknologi eller organiserte transportløyningar. I ein pressa bondeøkonomi kan dette føra til at endå fleire bønder avsluttar drifta fordi

dei ikkje har råd til å gjera dei nødvendige investeringane.

Desse medlemene meiner at nye krav til jordbruket for å betra dyrevelferda eller miljøet må følgjast opp med finansiering, teknologi og infrastruktur som gjer omstillinga mogleg. Kostnadene med dei skjerpa krava kan ikkje veltast over på den enkelte bonden, og særleg ikkje i ei tid då inntekta til mange bønder ligg langt under det andre grupper tener. Betre miljø og auka sjølvforsyning må ikkje bli motsetningar, og det er fellesskapet som har ansvar for å sørgja for at desse omsyna lar seg kombinera.

På denne bakgrunnen fremjar desse medlemene følgjande forslag:

«Stortinget ber regjeringa sørgja for at bøndene er i stand til å innfri dei skjerpa krava til fosforgrenser i gjødselbrukforskrifta utan at det går ut over matproduksjonen og sjølvforsyninga i Noreg, gjennom investeringsstøtte og andre verkemiddel. Ordningane må koma på plass raskt slik at det ikkje fører til ei vesentleg utsetjing av dei skjerpa krava.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, understreker viktigheten av å styrke norsk matproduksjon. Flertallet viser til at nytt gjødselregelverk ble innført 31. januar 2025 etter flere år med diskusjon og prosess.

Flertallet viser til Norges Bondelag sitt høringsinnspill:

«Norges Bondelag mener hovedutfordringen ikke ligger i forskriftens formål eller overordnede innretning, men i hvordan innfasingen praktiseres og hvilke virkemidler som tas i bruk i overgangsperioden.»

Flertallet deler denne vurderingen. Det er derfor viktig at det utvises både skjønn og fleksibilitet ved innføringen og der hensynet til å opprettholde matproduksjonen veier tungt.

Flertallet viser til at det er behov for å gjøre endringer i ordningen med balansejødsling. Det må være et enkelt system som den enkelte bonde kan forholde seg til, og det må ikke stilles krav om balansejødsling på gårdsnivå, men på agronomisk nivå. Det skal vurderes om perioden det skal måles over bør økes fra tre til fem år. Det vises vidare til at statsråden i sitt svar til komiteen viser til at det pågår en utredning i Landbruksdirektoratet for å finne en mer hensiktsmessig løsning.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ordningen med balansejødsling innføres fleksibelt, slik at det er et reelt alternativ til de absolutte grensene for gjødsling.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti viser til at det vil være behov for fleksibilitet i en overgangsperiode. Det er viktig at terskelen for å gi dispensasjoner ikke settes for høyt og at det sikres en enhetlig praktisering i hele landet.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen etablere en midlertidig ordning for dispensasjon ved forsinkelse i utbygging av gjødsellager.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre enhetlig nasjonal praksis for håndheving av ny gjødselregelverk, gjennom tydelige styringssignaler til statsforvalterne, slik at dispensasjon, tilsyn og balansejødsling praktiseres likt i hele landet.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti viser til at det er viktig å ha god kunnskap om hvilke effekter gjennomføringen av regelverket har for både matproduksjon og bondens økonomi. Det er viktig at denne kunnskapen systematiseres og deles.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 og i 2027 legge fram en statusrapport om innføringen av den nye gjødselregelverket som beskriver utfordringer, regionale forskjeller, behov for ytterligere justeringer og framdriften i utviklingen av verktøy for balansejødsling.»

Disse medlemmer vil understreke at prosessen med å innføre nytt gjødselregelverk har tatt lang tid. Det er viktig at både forvaltningen og den enkelte bonde er klar for å gjennomføre ordningen på en måte som ikke går ut over matproduksjonen eller som har uforholdsmessige kostnader.

Komiteens medlemmer fra Rødt og Miljøpartiet De Grønne mener at en innretning av gjødselregelverket må ta utgangspunkt i både klima- og miljøhensyn. Avrenningsproblematikken er alvorlig og godt dokumentert, og krever handling nå – ikke ytterligere utsettelse.

Disse medlemmer mener samtidig at virkemidlene må styrkes for å gjøre omstillingen for bøndene mulig, blant annet gjennom økt støtte til biogass og økologisk og regenerativt landbruk som kan redusere utslipp, bedre jordhelse og gi bonden mer robuste driftsformer.

Disse medlemmer vil understreke at økt bruk av kunstgjødsel gjør norsk landbruk mer sårbart fordi innsatsfaktorene er knyttet til internasjonale markeder og geopolitikk. Disse medlemmer mener det er mer lønnsomt og tryggere å legge om til et jordbruk som baserer seg på norske ressurser og mindre import for å øke selvforsyningen, redusere risiko og gi bønder mer stabile rammevilkår over tid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne vil vise til at fosfor er nødvendig for all matproduksjon og er sentralt for forsyningssikkerheten. Fosfor er en knapp ressurs, og verdens kjente forekomster av fosfor er begrenset. I landbruket gjenbrukes en del fosfor i form av gjødsling med husdyrgjødsel, men mye gjenbrukes ikke. En stor del av fosforet i mineral- og husdyrgjødsel blir ikke tatt opp av planter og kan bli skylt ut i innsjøer, fjorder og kystområder. Det er dermed en utfordring at man har for mye næringsstoffer på feil plass i Norge. Potensialet for bedre ressursutnyttelse av fosfor i Norge er stort.

Disse medlemmer mener et omsetningskrav for resirkulert fosfor kan bidra til at fosfor fra avfall og husdyrgjødsel kan bli en ressurs i en sirkulær økonomi, fremfor et forurensningsproblem, samtidig som det reduserer behovet for uttak av knappe, ikke-fornybare fosforressurser. Videre kan et slikt krav være et effektivt virkemiddel for å avlaste fosforoverskudd i landbruket og stimulere til bedre utnyttelse av næringsstoffer, noe som både gagner miljøet og gir nye verdikjeder for bonden.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede et omsetningskrav for resirkulert fosfor i gjødsel.»

Komiteens medlemmer fra Rødt og Kristelig Folkeparti viser til at norsk landbruk er en bærebjelke i samfunnsberedskapen. Bonden produserer ikke bare mat, men forvalter jord, kulturlandskap og bosetting i hele landet. I en mer urolig verden er økt selvforsyning kritisk å bevare og oppskalere. Norges selvforsyningsgrad ligger i dag rundt 40 pst. korrigert for importert kraftfôr, og Stortinget har vedtatt et mål om 50 pst. innen 2030. Skal det målet nås, må regelverket som styrer matproduksjonen, være praktisk gjennomførbart for den enkelte bonde.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Kristelig Folkepartis stortingsprogram 2025–2029, der partiet vil styrke matvareberedskapen,

øke selvforsyningsgraden og gjennomføre klimaavtalen i samarbeid med landbruket. Dette medlem vektlegger forvalteransvaret og at miljøtiltak skal være lønnsomme og praktiske. Miljømålene i gjødselbrukforskriften ligger fast. Spørsmålet er hvordan, og i hvilket tempo, de skal innfris uten å undergrave matproduksjon og bosetting i hele landet.

Dette medlem vil understreke at landbruket lever i sesonger, ikke i budsjettår. En bonde som skal investere i gjødsellager, omlegge driften eller gå over til balansegjødsling, må ha forutsigbarhet i flere år av gangen. I dag mangler både verktøy, beregningsmodeller og veiledningsmaterieell som er forutsetningen for at balansegjødsling etter § 20 første ledd bokstav a) skal være et reelt alternativ til de faste grensene i bokstav b). Landbruksdirektoratet har selv signalisert at faglig modell først skal foreligge høsten 2026. De nedjusterte grensene trer i kraft 1. januar 2027. Det er ikke tilstrekkelig forberedelsestid.

Dette medlem støtter på denne bakgrunn forslagene 1–6 i Dokument 8:195 S (2025–2026) fra Senterpartiet. Forslagene endrer ikke forskriftens mål, men tar tak i gjennomføringen. Dette medlem vil særlig fremheve forslag 6 om å vurdere ett års forskyvning av ikrafttredelsen, og mener det bør bygges et bredt flertall for dette.

Dette medlem kan ikke støtte forslaget i Dokument 8:224 S (2025–2026) fra Fremskrittspartiet. Forslaget legger til grunn at forskriften i seg selv er hovedårsaken til redusert matproduksjon, uten å vise hvordan miljømålene da skal nås. Det stiller krav om dokumentasjon av konsekvenser for lagerkapasitet, avlinger, kostnader i verdikjeden og matberedskap, men angir verken frist, hvem som skal utarbeide grunnlaget, eller hva som skal til for at nedtrappingen kan gjenopptas. I praksis innebærer forslaget en åpen utsettelse uten landingsbane, og skyver utfordringen med avrenning til vassdrag og Oslofjorden foran seg. Dette medlem mener det er behov for en mer presis mellomløsning som både gir bonden tid og holder miljømålene i hevd, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å utsette ikrafttredelsen av de nedjusterte fosforgrensene i § 20 i forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv. med inntil to år, og sikre at en praktisk, kvalitetssikret og gjennomførbart modell for fosforbalanse etter § 20 første ledd bokstav a) foreligger senest ett år før de nedjusterte grensene trer i kraft. Der faglige anbefalinger for god agronomi tilsier det, kan balansegjødsling skje i et forhold inntil 1:1,2 mellom tilført og uttatt fosfor, slik at jordas P-AL-verdier kan utvikle seg i en agronomisk forsvarlig retning.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen ikke gjennomføre videre nedtrapping av fosforgrensene i gjødselbrukforskriften utover 3,5 kg fosfor per dekar før konsekvensene for lagerkapasitet, avlinger, kostnader i verdikjeden og norsk matberedskap er beregnet og dokumentert.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen etablere en midlertidig ordning for dispensasjon ved forsinkelse i utbygging av gjødsellager.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 og i 2027 legge fram en statusrapport om innføringen av den nye gjødselbrukforskriften som beskriver utfordringer, regionale forskjeller, behov for ytterligere justeringer og framdriften i utviklingen av verktøy for balanse gjødsling.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utrede et omsetningskrav for resirkulert fosfor i gjødsel.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Kristelig Folkeparti:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringa sørgja for at bøndene er i stand til å innfri dei skjerpakrava til fosforgrensar i gjødselbrukforskrifta utan at det går ut over matproduksjonen og sjølvforsyninga i Noreg, gjennom investeringsstøtte og andre verkemiddel. Ordningane må koma på plass raskt slik at det ikkje fører til ei vesentleg utsetjing av dei skjerpakrava.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen vurdere å utsette ikrafttredelsen av de nedjusterte fosforgrensene i § 20 i forskrift om lagring og bruk av gjødsel mv. med inntil to år, og sikre at en praktisk, kvalitetssikret og gjennomførbar modell for fosforbalanse etter § 20 første ledd bokstav a) foreligger senest ett år før de nedjusterte grensene trer i

kraft. Der faglige anbefalinger for god agronomi tilsier det, kan balanse gjødsling skje i et forhold inntil 1:1,2 mellom tilført og uttatt fosfor, slik at jordas P-AL-verdier kan utvikle seg i en agronomisk forsvarlig retning.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

Komiteens tilråding II fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding III fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteens tilråding IV fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å utsette innføringen av nye grenseverdier til 1. januar 2028 og forskyve gjennomføringsplanen med ett år, dersom et effektivt system for balanse gjødsling ikke er på plass.

II

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at nytt gjødselregelverk ikke går på bekostning av avlingsnivå og areal i økologisk produksjon, herunder vurdere om økoprodusenter bør ha videre adgang til å nytte flere valgmuligheter i gjødselbrukforskriftens bestemmelser.

III

Stortinget ber regjeringen sikre at ordningen med balanse gjødsling innføres fleksibelt, slik at det er et reelt alternativ til de absolutte grensene for gjødsling.

IV

Stortinget ber regjeringen sikre enhetlig nasjonal praksis for håndheving av ny gjødselbrukforskrift, gjennom tydelige styringssignaler til statsforvalterne, slik at dispensasjon, tilsyn og balanse gjødsling praktiseres likt i hele landet.

Oslo, i næringskomiteen, den 28. mai 2026

Rune Støstad

leder

Erlend Larsen

ordfører



DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Statsråden

Næringskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
IKR/tfo

Vår ref
26/656-

Dato
17. april 2026

Statsrådets uttalelse - Dokument 8:195 (2025-2026) Representantforslag om fleksibel innføring av ny gjødsselforskrift

Jeg viser til brev av 25. mars 2026 hvor Næringskomiteen inviterer meg til å gi uttalelse til representantforslag 8:195 (2025-2026) fra stortingsrepresentant Geir Pollestad. Representanten ber regjeringen om fleksibel innføring av ny gjødsselforskrift.

Innledningsvis vil jeg påpeke at endringene i gjødselbrukforskriften ble gjort for å redusere miljøproblemene med avrenning av næringsstoffer til vassdrag, og for å sørge for at vi utnytter ressursene på en god måte samtidig som vi ivaretar matproduksjonen. Reglene er også viktige i arbeidet for å redusere avrenning til Oslofjorden.

Jeg kommenterer forslaget seks punkter:

1. Stortinget ber regjeringen sikre at ordningen med balansegjødsling innføres fleksibelt, slik at det er et reelt alternativ til de absolutte grensene for gjødsling.

Det nye gjødselregelverket trådte i kraft 31. januar 2025, og består av to nye forskrifter, gjødselvareforskriften og gjødselbrukforskriften. Nye fosforbegrensninger er blant reglene som står mest sentralt i den nye gjødselbrukforskriften. Foretakene har et valg mellom å rette seg etter de generelle grensene, eller nytte ordningen representanten sikter til, nemlig en individuell grense tuftet på prinsipp om fosforbalanse. Prinsippet bak fosforbalanse er at det ikke skal tilføres mer fosfor enn det som tas ut, og slik sett forhindre tap av fosfor til vannmiljø. Denne løsningen med balansegjødsling er en del av det nye regelverket som har blitt møtt med særlig interesse og spørsmål. Å få til god balanse mellom mengden fosfor som tilføres og tas ut, er et mål jeg mener alle kan slutte opp om for å ivareta matproduksjon, selvforsyning, ressursutnyttelse og lave utslipp.

Landbruksdirektoratet har imidlertid avdekket utfordringer med å forvalte forskriftens krav om å holde balanse mellom fosforstrømmer inn til og ut av gårdsdriften som helhet.

Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har derfor nylig fått et oppdrag med å utrede en alternativ løsning der kravet om balanse gjelder for foretakets arealer, dvs. krav om balanse mellom hva som tilføres av fosfor med gjødsel og hva som hentes ut i avlingene på foretakets arealer.

Jeg ser fortsatt på fosforbalanse som en viktig del av helheten i nytt regelverket og ser det som viktig at fosforbalansegjødsling er et reelt alternativ. Den praktiske gjennomføringen må også ta høyde for at ordningen med balansegjødsling er en nyvinning med det nye regelverket. Som representanten er inne på må vi derfor i oppstartsfasen utvise en viss aksept og fleksibilitet for å prøve ut ordningen og høste erfaringer. Veien videre for ordningen er noe jeg vil ta fatt i når direktoratenes utredning foreligger, og som jeg kan komme tilbake til i en statusrapport jf. forslaget punkt 5.

2. Stortinget ber regjeringen etablere en midlertidig ordning for dispensasjon ved forsinkelse i utbygging av gjødsellager.

Jeg er enig med representanten i at det kan være behov for dispensasjon for de som ikke rekker å skaffe tilstrekkelig lagerkapasitet. Etter gjødselbrukforskriften § 32 har statsforvalteren allerede hjemmel til å dispensere fra forskriften «i særlige tilfeller og etter søknad». Altså mener jeg representantens forslag er å anse som ivaretatt allerede.

3. Stortinget ber regjeringen utrede og etablere overgangsordninger for driftsenheter som får vesentlig økte arealkrav som følge av nye fosforgrenser, slik at endringene kan håndteres gradvis og uten uforholdsmessige økonomiske konsekvenser.

Som nevnt i punkt 1 står nye fosforbegrensninger sentralt i det nye regelverket. Disse grensene endres trinnvis, der første trinn skal gjelde fra 2027 og siste trinn fra 2033. Trinnvis innstramming er valgt nettopp for at endringene kan skje gradvis og uten uforholdsmessige økonomiske konsekvenser. Meningen er å gi næring og forvaltning tid til å gjøre seg kjent med og omstille seg til nye regler, og innarbeide løsninger som i dag er lite utviklet teknologisk og markedsmessig.

De nye gjødselreglene vil kreve en betydelig omstilling. I husdyrtette områder er det mange som fra før ikke hadde spredeareal til all husdyrgjødsel på egen grunn, og i noen kommuner på Jæren er det bare akkurat nok spredeareal samlet sett. Når vi kommer til siste trinn for de nye grensene i 2033, vil det være krevende for gårdbrukere med gjødseloverskudd i Rogaland å finne ledig plass innen fylket. Å opprettholde samme husdyrhold som i dag i områder som Jæren, vil derfor avhenge av storskalaløsninger for omfordeling av gjødsel til andre landsdeler der den kommer til nytte til plantevekst. Det nye gjødselregelverket gir næringen forutsigbarhet i arbeidet for å finne de løsningene.

Det er også viktig at vi fra myndighetenes side støtter opp om omstillingen som mange husdyrforetak må gjennom. Som ledd i dette har vi gjennom jordbruksavtalen i 2025 trappet opp enkelte støtteordninger blant annet til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Miljøvennlig spredning gir større fleksibilitet i valg av spredetidspunkt og kan være positivt i møte med strammere krav til når det er tillatt å spre gjødsel, og i hvilke mengder.

Enkelte vil trolig få utfordringer med å gjennomføre omstillingen i det tempo som følger av forskriften. I særskilte tilfeller kan det være aktuelt å søke dispensasjon, etter bestemmelsen jeg har nevnt under punkt 2.

Det kan fortsatt gjenstå utfordringer med gjennomføring av de trinnvis strammere kravene. Det er noe vi må komme tilbake til etter hvert som vi har høstet erfaringer med den nye forskriften. Det ble gjort helhetlige avveieringer mellom hensynet til miljø og hensynet til næringen da forskriften ble fastsatt. Ytterligere overgangsordninger per nå kan gå på bekostning av både måloppnåelsen og forutsigbarheten med det nye regelverket.

4. Stortinget ber regjeringen sikre enhetlig nasjonal praksis for håndheving av ny gjødsel forskrift, gjennom tydelige styringssignaler til statsforvalterne, slik at dispensasjon, tilsyn og balanse gjødsling praktiseres likt i hele landet.

Jeg er enig i forslaget. Jeg er derfor glad for at det pågår et arbeid hos Landbruksdirektoratet, sammen med Miljødirektoratet og Mattilsynet, med å utarbeide verktøy som setter forvaltning og næring i stand til å følge opp regelverket på en god og mest mulig enhetlig måte. Retningslinjer for blant annet dispensasjoner og tilsyn inngår i dette arbeidet. Retningslinjer for å praktisere balanse gjødsling vil også inngå i arbeidet som må gjøres. Med dette pågående arbeidet mener jeg representantens forslag er godt ivaretatt.

5. Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 legge fram en statusrapport om innføringen av den nye gjødsel forskriften, som beskriver utfordringer, regionale forskjeller, behov for ytterligere justeringer og framdriften i utviklingen av verktøy for balanse gjødsling.

Jeg vurderer det som akseptabelt og rimelig at regjeringen får i oppgave å gi en slik statusrapport som etterspørres. Å vente til 2027 kan være å foretrekke for en mer dekkende rapport, men 2026 er også akseptabelt dersom prosessen på Stortinget gir slik konklusjon.

6. Stortinget ber regjeringen vurdere om det er hensiktsmessig å utsette ikrafttredelse av nytt gjødselregelverk til 1. januar 2028 og forskyve gjennomføringsplanen med ett år.

Jeg vil først påpeke at nytt gjødselregelverk allerede har trådt i kraft. Det representanten trolig sikter til er at de bestemmelsene som har størst konsekvens – nemlig nye fosforgrenser og spredefrister – først tar til å gjelde fra 1. januar 2027, og at man bør vurdere å utsette virkningstidspunktet til 1. januar 2028. Jeg ser ikke behov for utsettelse av nye spredefrister. Vurderingen er derfor at fosforgrensene skal innføres som planlagt. Imidlertid pågår det utredningsarbeid med behov for påfølgende avklaringer om ordningen med

balansegjødsling. Det er viktig at balansegjødsling blir et reelt alternativ fra og med 1. januar 2027. Dersom det likevel ikke lar seg gjøre å få på plass systemet for balansegjødsling fra 1. januar 2027 som planlagt, kan det være behov for å justere innføringen av også de nye fosforgrensene. Jeg vil vurdere dette som ledd i oppfølgingen av utredningen som pågår hos direktoratene.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Nils Kristen Sandtrøen". The signature is written in a cursive style.

Nils Kristen Sandtrøen



**DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT**

Statsråden

Næringskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref
IKR/tfo

Vår ref
26/680-

Dato
17. april 2026

**Statsrådets uttalelse - Dokument 8:224 S (2025-2026)
Representantforslag om gjødselbrukforskriften**

Jeg viser til brev av 27. mars 2026 hvor Næringskomiteen inviterer meg til å gi uttalelse til representantforslag 8:224 (2025-2026) fra stortingsrepresentant Tor André Johnsen, Rune Midtun, På Morten Borgli, Morten Kolbjørnsen, Bjørnar Laabak, May Helen Hetland Ervik og Kristoffer Sivertsen om gjødselbrukforskriften.

Jeg kommenterer forslaget som er fremmet og som lyder som følger:

«Stortinget ber regjeringen ikke gjennomføre videre nedtrapping av fosforgrensene i gjødselbrukforskriften utover 3,5 kg fosfor per dekar før konsekvensene for lagerkapasitet, avlinger, kostnader i verdikjeden og norsk matberedskap er beregnet og dokumentert.»

Gjødselbrukforskriften trådte i kraft 31. januar 2025. Det foreligger et omfattende utredningsmateriale til grunn for den fastsatte forskriften. Det vil riktignok alltid være behov for ytterligere kunnskapsgrunnlag. Jeg mener likevel det er uheldig å skyve gjennomføring av strammere krav ut i tid i påvente av ytterligere beregninger og dokumentasjon, slik representantene foreslår.

Mange investeringsbeslutninger har avventet nytt gjødselregelverk og nye fosforgrenser. Trinnvis innstramning i slike grenser har gitt både jordbruk og bl.a. biogassanlegg forutsigbarhet om hvilke investeringer som vil stå seg over tid. Å gjennomføre

representantforslaget vil medføre mindre forutsigbarhet, at fosfornivåer i jord og vann fortsetter å stige, og det vil forsterke behovet for en snuoperasjon på senere tidspunkt. Større del av byrden med å nå blant annet vannmiljø- og klimamål vil med det skyves over på andre sektorer.

I behandlingen av Prop. 149 S (2024-2025) (Jordbruksoppgjøret 2025) samlet et stort flertall på stortinget seg om et anmodningsvedtak til regjeringen om å sikre at det i arbeidet med «Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket» foreslås løsninger som raskt reduserer nitrogentilførselen i Oslofjorden. Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet har nå lagt fram slik «Helhetlig plan» og regjeringen jobber nå med oppfølgingen blant annet gjennom jordbruksforhandlingene og ny Oslofjordplan. Gjennomføring av nytt gjødselregelverk er lagt til grunn som en forutsetning for planen som direktoratene har utarbeidet, herunder de nye fosforgrensene som vil sørge for gjødsla i større grad utnyttes til plantevekst og mindre havner i fjorden. Nytt gjødselregelverk bringer oss et stykke på veg for å ta vare på fjorden, fisken og badevannet. Å fire på kravene slik representantene tar til orde for, vil derimot sette arbeidet tilbake.

Med hilsen



Nils Kristen Sandtrøen

